

Ewaryst Jaskólski, Juliusz Migasiewicz

Oddziaływanie edukacyjne i wychowawcze na sportowca w młodszym wieku szkolnym

Idō - Ruch dla Kultury : rocznik naukowy : [filozofia, nauka, tradycje wschodu, kultura, zdrowie, edukacja] 4, 146-148

2004

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SZTUKI WALKI A TEORIA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO / MARTIAL ARTS AND THEORY OF PHYSICAL EDUCATION

EWARYST JASKÓLSKI, JULIUSZ MIGASIEWICZ
Katedra Metodyki Dyscyplin Sportowych, AWF Wrocław

Oddziaływanie edukacyjne i wychowawcze na sportowca w młodszym wieku szkolnym

Słowa kluczowe: uczenie i nauczanie, rozwój ciała i umysłu, wyobrażenia twórcze, emocje i osobowość, podstawy szkolenia sportowego

Edukacja to proces pedagogiczny oparty na dogłębnej wiedzy dotyczącej form, metod pedagogicznego oddziaływania.

Środki i treści oddziaływujące na młodego człowieka zmieniają się wraz z wiekiem i etapem kształcenia ucznia. Ogólne zaś prawidłowości wychowywania człowieka dzielnego, rycerskiego oraz zasady nauczania pozostają niezienne. Metody kształcenia, w tym i sportowego, same w sobie mają charakter edukacyjny i wychowawczy. Głównym założeniem jest maksymalny rozwój indywidualnych zdolności umysłu i ciała oraz ich wykorzystanie w warunkach zawodów i turniejów. Aby to urzeczywistnić, koniecznym wydaje się znajomość predyspozycji fizycznych i umysłowych młodego człowieka, albowiem on jest podmiotem naszego pedagogicznego oddziaływania. Rosnący i rozwijający się organizm wymaga od nauczyciela-trenera wyraźnego trzymania się zasad wypracowanych przez pedagogikę i nauki pomocnicze.

W całym tym procesie olbrzymie znaczenie ma postawa nauczyciela, jego rola organizacyjna w procesie kształcenia i wychowania jest zasadnicza. Mając obiektywną wiedzę o stanie organizmu swojego ucznia, jego osobowości, zainteresowaniach i cechach charakteru wykorzystuje wielostronne możliwości procesu pedagogicznego do organizacji systemu edukacji.

Osobowość współczesnego człowieka oceniamy określając jego stosunek do życia i pracy, do innego człowieka, jak również do samego siebie. Kiedy te cechy wykształciły się do zadawalającego poziomu przechodzą długą złożoną drogę rozwoju świadomości. Przejawianie jednej i tej samej cechy nie jest nigdy jednakowe, lecz w różnych etapach kształcenia osobowości człowieka jest podobne do siebie.

Osobowość ucznia przechodzi w procesie ontogenezy etapy biologicznego i socjalnego rozwoju, przy czym, każdy z etapów winien mieć odpowiedni do wieku system wymagań pedagogicznych, w tym praw i obowiązków.

Sport nawet na najniższym poziomie współzawodnictwa jest najlepszym sposobem do oddziaływania wychowawczego na osobę. Kształtowanie u młodego sportowca moralnej świadomości, uczuć, woli walki i przetrwania trudności jest zasadniczym celem. Nasze oddziaływania pedagogiczne muszą być jednak dostosowane do wiekowych i indywidualnych możliwości ucznia.

U ucznia w młodszym wieku szkolnym zachodzą określone zmiany. Autorytet nauczyciela staje się w pewnym okresie najważniejszy. Przekaz słowny lub demonstracja nauczyciela – trenera to przykazania, których nie może zmienić nawet najbliższe otoczenie ucznia. Dzieci w tym etapie rozwojowym przejawiają dużą aktywność społeczną, więcej są w stanie zrobić dla zespołu i kolegów niż swojej rodziny. Stosunki społeczne z rówie-

śnikami, cechują się ogromną życzliwością, gotowością do pomocy, radością z poznawania nowych czynności ruchowych. Początkujący w procesie uczenia się i nauczania przyjmuje te czynności, które dają przeżycia emocjonalne i są dostępne oraz zrozumiałe. Nauczyciel-trener koniecznie musi wyraźnie formułować pojęcia, dążyć do postawienia zadania, które jest w pełni zrozumiałe. W tym okresie rozwojowym prowadzać należy duży zestaw zadań.

Nauczyciel powinien sprawdzić to, co zostało zrozumiane oraz czy istnieje możliwość powtórzenia lub wykonania tego przez ucznia. Prowadząc np. dyskusję o ludziach i czynach dobrych, należy silnie podkreślić czyny i działania złe. Pamięć u młodych ludzi jest doskonała. Zapamiętują wszystko, co zostało wyraźnie sformułowane i bardzo konkretne. Dotyczy to również pamięci motorycznej. Dość intensywnie starają się wzbogacić swoje wrażenia i wyobrażenia. Najkorzystniejszym wydaje się kształcenie w tym wieku rozwojowym w warunkach naturalnych, tzn. obcowanie z przyrodą i zrozumienie tych zjawisk najlepiej sprzyja kształceniu osobowości. Wielu trenerów i nauczycieli organizuje swoje zajęcia w lesie lub na otwartej przestrzeni, pamiętając o tym, że dziecko powinno otrzymać bodźce fizyczne jak również emocjonalne, obciążające jego wyobrażenia i pamięć.

W tym wieku rozwojowym dzieci szybciej zapamiętują zadania, które im możemy pokazać. Z tego też względu wielu trenerów i nauczycieli jest przekonanych, że demonstracja i poglądowość to podstawowe metody nauczania. Często zapominają, że zanim dziecko przystąpi do nauki czynności ruchowych należy oprócz demonstracji opowiedzieć mu na jakiej zasadzie zostało skonstruowane zadanie i dlaczego jest taka kolejność działania. Jeżeli zadanie zostało zrozumiane to wykonanie i zapamiętywanie nosi znamiona trwałości.

Tworzenie kombinacji i ruchów złożonych nie stanowi zasadniczej trudności a uwaga jest skierowana na te elementy zadania, które są zrozumiałe i mają szczególne znaczenie. Nauczyciel-trener w tym celu wykorzystuje szeroki wachlarz ćwiczeń skierowany na uświadomienie i uczucie pozytywnej emocji. Kształcenie uwagi to jedno z ważniejszych poczynań nauczyciela w pierwszych latach wychowywania i nauczania młodego człowieka. Na tym etapie należy ściśle śledzić proces rozwoju myślenia. Poznawaniem nowych czynności i relacji między tym co umie i wie, uczeń zwiększa proces porównywania. Można tu zaobserwować jakby dwa etapy myślenia:

1) poglądowo aktywny

2) kiedy młodzi ludzie w wyniku swojego rozwoju zdobyli wiedzę przyswajając sobie zdolności uogólnienia.

Takie następstwa powstają po około dwóch latach systematycznego wykonywania ćwiczeń fizycznych. Zajęcia w szkole i na treningach znacznie pomagają w rozwijaniu jednej z najważniejszych zdolności psychicznych, jaką jest wyobraźnia. Szczególnie ważnym jest rozwijanie wyobraźni twórczej, zyskuje ona ogromne znaczenie w dalszych etapach kształcenia i szkolenia sportowego, aż do udziału w igrzyskach olimpijskich. Twórcza wyobraźnia rozwija się podczas zadań, które uczeń sam wymyślił, a nauczyciel pozwala je realizować. Wszelkie możliwe rozwiązania ruchowe i kombinacje wykonywane oddzielnie i z partnerem są jedną z najlepszych form. W tych twórczych zabawach, kombinacjach i grach ujawniają się uczucia, cała osobowość oraz emocjonalny stosunek do rzeczywistości.

Mówiąc o ogólnym rozwoju organizmu, należy mieć na uwadze równomierny rozwój wszystkich zdolności motorycznych, ukształtowanie odpowiedniej harmonii rozwoju fizycznego i psychicznego.

Zajęcia w szkole i na treningu zmieniają dość szybko charakter emocji zarówno w szkole, w domu, jak i klubie sportowym stopniowo młodzi sportowcy przyswajają sobie cały szereg praw i obowiązków. Stosując się do tych reguł dzieci odczuwają zadowolenie, a jeżeli jeszcze akceptuje to nauczyciel – także radość. Tak powstaje stopniowo poczucie odpowiedzialności, chociaż ten wiek rozwojowy cechuje się niekiedy nieśmiałością i zmianą nastroju. Jest to okres trudny zarówno dla ucznia a szczególnie trenera. Musi on bowiem pamiętać, że

w tym okresie zasadnicze znaczenie przybiera kształtowanie postaw estetycznych, etycznych i moralnych. Umiejętne sterowanie postawami oceniającymi naganność lub poprawność postępowania stwarza trwałe cechy moralne przyszłego obywatela. W trakcie ćwiczeń fizycznych umacnia się wola, albowiem proces opanowywania nowych wiadomości i czynności ruchowych wymaga dużej wytrwałości.

Wola dzieci jest słaba, często się zniechęcają, nie czując postępów. Nauczyciel – trener musi skierować wszystkie środki pedagogicznego, ciągłego oddziaływania tak, aby dzieci przetrwały ten trudny dla siebie okres aby raz powzięte postanowienia dokończyć i być przygotowanym do kształcenia się w wieku dojrzwania. We wstępnym etapie szkolenia wspólne treningi, ćwiczenia przy współudziale partnera, wspólne wyjazdy na zawody i obozy sportowe są ważnym czynnikiem motywacyjnym i wychowawczym. W tym etapie trener musi zdobywać nie tylko autorytet, ale także sympatię członków grupy treningowej, na tyle dużą, by stać się jej przywódcą.

Traktując sport dzieci i młodzieży jako wstępną część wieloletniego procesu szkolenia, należy pamiętać, że kształtują się wówczas podstawy przyszłego mistrzostwa sportowego, jeżeli wybierzemy model rozwoju progresywnego. Planowanie szkolenia nie powinno uwzględniać żadnych „specjalnych” rozwiązań. Specjalne podejście do zagadnienia wynika wyłącznie z konieczności uwzględnienia ontogenezy i dążenia do optymalizacji treningu. Należy przestrzegać nie tylko praw rządzących treningiem sportowym, ale także wszelkich zasad dotyczących kształcenia i wychowania.

BIBLIOGRAFIA

1. Jagiełło Wł. (2000), *Wieloletni trening judoków*, Centralny Ośrodek Sportu, Warszawa.
2. Jagiełło Wł. (2000), *Przygotowanie fizyczne młodego sportowca*, Centralny Ośrodek Sportu, Warszawa.
3. Jaskólski E. (1996), *Pedagogiczne aspekty rozwoju fizycznego dziecka*, Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, Wrocław.
4. Kalina M.R. (2000), *Teoria sportów walki*, Centralny Ośrodek Sportu, Warszawa.
5. Kosendiak J., Migasiewicz J. (1999), *Problemy indywidualizacji procesu treningowego – zadania trenera*, „Sport Wyczynowy”, nr 7-8.
6. Migasiewicz J., Żukowski R. (1997), *Problemy naboru i oceny możliwości rozwoju sportowego oraz szkolenia młodzieży w rzutach lekkoatletycznych [w:] Sport pływacki i lekkoatletyczny w szkole*, AWF Wrocław.
7. Tokarski St. (1995), *Ruchowe formy ekspresji filozofii Wschodu*, GLOB, Szczecin.
8. Ulatowski T. (1996), *Praktyka sportu*, Biblioteka Polskiego Towarzystwa Naukowego Kultury Fizycznej. tom VI, Warszawa.

Educational and tutorial influence on a sportsman at the younger school age

Key words: teaching and learning, progress of mind and body, creative images, emotions and personality, the fundamentals of sport training

The essential aim of the work is shaping of a young sportsman' consciousness in such a way which will enable him to overcome cognitive and emotional difficulties. In the mind of a young man, some permanent changes take place for which he himself, as well as his teacher, must be well prepared.

The authors presented the pedagogical and organizational process within the educational system of a pupil-sportsman at the younger school age. Each human being, in the process of ontogenesis, passes through the stages of biological and social development. To each of these stages, an appropriate to age system of pedagogical requirements should be applied including rights and duties.

Such a period of life is particularly difficult; it is characterized by instability and frequent lack of responsibility.

Shaping of proper ethic, esthetic and moral attitudes is very slow. Skillful proceeding in this regard creates a solid ground for moral features of a future citizen.